

Flygtningenævnets baggrundsmateriale

Bilagsnr.:	262
Land:	Somalia
Kilde:	Dansk Flygtningehjælp.
Titel:	Somalia. Baggrundsnotat.
Udgivet:	1. november 2009
Optaget på baggrundsmaterialet:	3. december 2009

SOMALIA

Senest opdateret i november 2009 af Line Buhl Beck

Map of Somalia

SOMALIA	1
1. Generelle oplysninger om geografiske og demografiske forhold	4
2. Klan- og slægtsstrukturer – traditionel udøvelse af magt og politik	4
3. Historisk udvikling i hovedtræk	5
3.1 Kolonitid og selvstændighed	5
3.2 Den seneste politiske og militære udvikling	5
3.2.1 Arta-konferencen i 2000. Etablering af TNA og TNG	6
3.2.2 Fredsforhandlinger 2002 – 2004. Etablering af TFP og TFG	6
3.2.3 Yderligere destabilisering. UIC-kontrol med det sydlige Somalia og Mogadishu 2005 – 2006	6
3.2.4 2006-2007: Etiopien intervenserer, UIC-nederlag og intensivering af urolighederne, dannelse af Alliance for the Liberation of Somalia, konference i Jeddah	7
3.2.5 2008: Djibouti Agreement, situationen i Mogadishu	8
3.2.6 2009: Etiopisk tilbagetrækning, præsidentvalg og ny premierminister	8
4. Sikkerheds- og Menneskerettighedssituationen	9
4.1 Kriminalitet og terrorvirksomhed	10
4.2 Hær, politi, retsvæsen, klanbeskyttelse	11
4.3 Tortur og udenretlige henrettelser	13
4.4 Ytringsfrihed	13
4.5 Forsamlingsfrihed	13
4.6 Foreningsfrihed	13
4.7 Tvangsrekruttering	13
5. Særlige grupper	14
5.1 Særlige etniske grupper	14
5.2 Somaliske kvinders situation	14
5.2.1 Diskrimination i retssystemet	15
5.2.2 Seksuelle overgreb og risiko for kidnapning	15
5.2.3 Omskæring (FGM)	16
5.2.4 Prostitution	16
5.3 Homoseksuelle	16
5.4 Børn	16
5.5 Kristne, andre ikke-muslimske minoriteter og konvertitter	18
5.6 Menneskerettighedsorganisationer	18
6. Sundhed og sygdom	19
7. UNHCRs anbefalinger vedrørende beskyttelse og udsendelse til Somalia	19

8. Dansk asylpraksis	20
8.1 Flygtningenævnets praksis	20
8.2 Udsendelse	24
9. Vigtigste kilder	24

1. Generelle oplysninger om geografiske og demografiske forhold

Somalia ligger i den nordøstlige del af Afrika, kaldet Afrikas Horn. Landet grænser op til Djibouti, Etiopien og Kenya, og ligger ud mod Aden-bugten og Indiske Ocean. Landet er 637.660 km² og skønnes at have ca. 7 millioner indbyggere. De største byer i det sydlige og centrale Somalia er hovedstaden Mogadishu, havnebyerne Kismaayo og Merka samt de syd-centralt beliggende byer Jowhar og Baidoa og længere nordpå byen Gaalkayo. I Puntland er den største by Bassasso i nord og i Somaliland er hovedbyen Hargeisa.

Siden omkring år 1000 efter vor tidsregnings begyndelse har somalierne beboet Afrikas Horn. Størstedelen af befolkningen er nomader og holder kvæg, en mindre del er bofaste og dyrker landbrug.

Nordsomalia (Somaliland) er bjergrigt og tørt, den sydlige del af landet er lavere og de fleste steder ørken. Kun ved floderne Juba og Shebelle er der frugtbart område. Der er 18 provinser i landet. Af disse har Somaliland erklæret sig selvstændigt og har i praksis fungeret som selvstændig og forholdsvis stabil stat siden 1991, men er ikke blevet internationalt anerkendt. Det nordøstlige område Puntland erklærede sig selvstændigt i 1998, men har ikke opnået samme grad af stabilitet som Somaliland og heller ikke international anerkendelse.

Somali og arabisk er officielle sprog, og italiensk og engelsk er også ganske udbredt.

2. Klan- og slægtsstrukturer – traditionel udøvelse af magt og politik

Selv om den etniske homogenitet er åbenbar – 98 % af Somalias befolkning er somaliere - eksisterer der dybe splittelser i det somaliske samfund, baseret på yderst komplekse tilhørsforhold til klan- og slægtsstrukturer, der præger sociale, politiske og økonomiske forhold på alle niveauer. De seks største somaliske klaner er normalt opdelt mellem to linier: den nordlige Samaal, der omfatter fire klanfamilier (Darood, Hawiye, Isaaq og Dir) og den sydlige Saab, der omfatter to klanfamilier (Digil og Rahanweyn). Klanerne Dir, Isaaq og Darood findes i alle regioner i Somalia, Kenya og Etiopien. Klanerne Hawiye, Digil og Rahanweyn holder primært til i de sydlige regioner af Somalia, men også i Kenya og Etiopien. Hver af de store klaner har traditionelt udøvet et hovederhverv, som de har tilnavn efter, for eksempel: "Forest People" og "Milk Producers". Hver klanfamilie er inddelt i klaner, underklaner, under-underklaner o.s.v. Somalierne identificerer sig i højere grad direkte med den klan eller underklan, som de tilhører, end med de overordnede klanfamilier. Magt og politik udøves traditionelt gennem midlertidige koalitioner og kortvarige alliancer mellem klaner og underklaner. Udover disse klanfamilier findes et antal minoritetsbefolkninger, der falder uden for klanfamiliernes slægtskabssystem.

3. Historisk udvikling i hovedtræk

3.1 Kolonitid og selvstændighed

Under kolonitiden så det somaliske folk sig spredt under fem særskilte koloniale enheder: det britiske Somaliland, det italienske Somaliland, det franske Djibouti (der nu er en uafhængig stat), det etiopiske Ogaden (der i dag er en region i Etiopien) og det Nordlige Grænsedistrikt, der var en del af Kenyas kronkoloni (og senere blev en del af det selvstændige Kenya).

I 1960 forenedes det britiske Somaliland og det italienske Somaliland i et uafhængigt Somalia. Det parlamentariske system, der skabtes efter uafhængigheden i forbindelse med etableringen af en central stat, syntes at forværre polariseringen af klaninteresser i form af klanbaserede politiske partier. Efter et attentat på den daværende præsident iværksatte general Siad Barre i 1969 et ublodigt militærkup og indsatte sig selv som statsoverhoved. I 1970 erklæredes Somalia for et socialistisk land med opbakning og støtte fra det tidligere Sovjetunionen.

En blodig konflikt mellem klaner har hærget Somalia siden 1988 og ca 530.000 somaliere bor som flygtninge i nabolandene, hovedsageligt Etiopien og Kenya. Herudover lever mere end 1.550.000 somaliere som internt fordrevne. Det tegner sig en tendens i retning mod, at konflikten i Somalia nu snarere synes at have sin rod i religion, i.e. divergerende fortolkninger af Koranen, i modsætning til tidligere, hvor konflikten syntes at være mere klanrelateret.

3.2 Den seneste politiske og militære udvikling

Med Somalias nederlag i 1977/78-krigen mod Etiopien fulgte en kraftig forværring af de sociale, økonomiske og politiske forhold. Dette forhold resulterede i en dramatisk opblussen af kampe mellem regeringstropper og systemkritiske militser i 1988. Siad Barre blev væltet i 1991, og hans fald førte til en de facto opsplitning af Somalia med nye konflikter og kampe mellem grupper, der hver især ønskede at fylde det politiske tomrum. Landsomfattende kampe i 1991 og 1992 rev Somalia fra hinanden og bidrog til en hungersnød, der krævede 350.000 ofre. I 1992 indsatte FN fredsbevarende styrker (UNOSOM), der dog måtte trækkes ud igen i 1995, uden at Somalia var kommet nævneværdigt nærmere en fred.

Skønt kampene i årene efter 1995 aftog i flere dele af landet, har den generelle situation i Somalia kun ændret sig ganske lidt, siden FN trak sig ud. Skiftende alliancer mellem de krigende fraktioner og splittelser inden for grupperne karakteriserer fortsat den politiske og militære front i stort set alle dele af landet, og ingen gruppe kontrollerer hver især mere end en mindre del af Somalias territorium. Ofte er der tale om løse alliancer mellem forskellige militser og krigsherrer, der hver især alene har kontrollen over mindre områder af strategisk vigtighed. Områder, der falder uden for disse højborges, rangerer fra at være relativt fredelige til konstante kamppladser.

3.2.1 Arta-konferencen i 2000. Etablering af TNA og TNG

I maj 2000 blev der på initiativ af den djiboutiske regering nedsat en fredskonference – senere kendt som Arta-konferencen - med en hidtil uset opbakning. I august samme år udpegede konferencen et 245 medlemmer stort klanbaseret overgangsparlament, Transitional National Assembly (TNA), der herefter valgte og indsatte Abdikassim Salad Hassan, en tidligere minister i Siad Barres regering, som præsident for Somalia og leder af en overgangsregering: Transitional National Government (TNG), som blev udpeget senere på året.

3.2.2 Fredsforhandlinger 2002 – 2004. Etablering af TFP og TFG

TNG formåede imidlertid alene at opnå kontrol over dele af hovedstaden Mogadishu og områderne omkring byen, og i 2002 påbegyndtes endnu et fredsinitiativ for Somalia. På initiativ af East-Africa's Inter-Governmental Authority on Development (IGAD) blev der fra efteråret 2002 således afholdt somaliske fredsforhandlinger i Kenya. Langt de fleste fraktionsledere, repræsentanter fra TNG og Somalia Reconciliation & Restoration Council (SRRC), en koalition af skiftende fraktioner i opposition til TNG, Puntlands leder, repræsentanter for civilsamfundet og kvindegupper samt IGADs medlemsstater deltog i forhandlingerne. Somaliland nægtede at deltage, og det samme gjorde i første omgang TNGs præsident; men denne sluttede sig dog senere til forhandlingerne.

Efter ca. to års fredsforhandlinger indtraf et markant gennembrud i oktober 2004. TNG valgte enstemmigt at udpege Abdullahi Yusuf Ahmed (tidligere leder af Puntland) som leder af et samlet Somalia. Ali Ghedi blev ved samme lejlighed i december 2004 udpeget som premierminister og leder af regeringen, Transitional Federal Government (TFG). I januar 2005 blev Somalias nye Transitional Federal Parliament (TFP) godkendt. Fokuspunkterne for den nye ledelse var implementering af forsoning og sikkerhed i Somalia.

Den politiske situation i Somalia var dog stadigvæk yderst skrøbelig. Interne splittelser og geografiske afstande inden for regeringen såvel som usikkerhed i det centrale og sydlige Somalia, herunder i særdeleshed i Mogadishu, blokerede i begyndelsen for en fungerende og samlet regeringsudøvelse. Et samlet parlament blev ikke umiddelbart udpeget, og den nye ledelse befandt sig først i eksil i Nairobi på trods af planer om at rejse til hovedstaden Mogadishu. I håb om at situationen i Mogadishu ville blive bedre, tog en del af regeringen i marts 2005 ophold i Jowhar, mens en anden fraktion af regeringen tog ophold i Mogadishu. I februar 2006 lykkedes det regeringen at samles i Baidoa for første gang.

3.2.3 Yderligere destabilisering. UIC-kontrol med det sydlige Somalia og Mogadishu 2005 – 2006

Den skrøbelige optimisme, der fulgte med etableringen af TFG, blev imidlertid hurtigt rystet, da det i foråret 2006 lykkedes the Union of Islamic Courts (UIC) at få kontrol over store dele af det sydlige og centrale Somalia, herunder Mogadishu.

UIC er en forening af forskellige Sharia-domstole og en fundamentalistisk militsgruppe, der ønsker at etablere en islamisk stat og som især støttes af Hawyie-klanerne, men UIC støttes også af mange andre forskellige fraktioner. Støtten sker fra norges side ud fra politiske/religiøse overbevisninger og for andre med det mål at yde modstand mod TFG og den amerikansk-ledede krig mod terrorisme. UIC støttes af Eritrea. Etiopien derimod anser UIC for at være en direkte "efterkommer" af de islamiske fraktioner, som i 1990'erne angreb Etiopien og dermed som en direkte trussel mod landet. Det samme syn har Kenya, der anser UIC for at være paraplyorganisation for de personer, der rettede angreb mod forskellige ambassader i Nairobi i 1998. Generelt har det internationale samfund været meget bekymret over situationen. Dels har man været opmærksom på at ville undgå en situation svarende til det tidligere Taleban-beherskede Afghanistan. Dels har UIC i sit forsøg på at skaffe kontrol over stadig større dele af Somalia medvirket til større uro, destabilisering og usikkerhed i Somalia, herunder i de forholdsvis velfungerende provinser Puntland og Somaliland.

I foråret 2006 kæmpede UIC mod såvel krigsherrer i det centrale og sydlige Somalia som mod et antal krigsherrer i Mogadishu. Krigsherrer, der tidligere havde haft base i Mogadishu etablerede en koalition ved navn Alliance for the Restoration of Peace and Counter-Terrorism (ARPCT). UIC slog imidlertid ARPCT i maj 2006, og fra da af overtog UIC gradvist kontrollen med de største dele af det centrale og sydlige Somalia, inklusive Mogadishu. Dog fik UIC aldrig kontrol med Baidoa og TFG. I løbet af de næste måneder blev den bredere sammenslutning, Council of Islamic Courts, CIC (der omfatter UIC) splittet, og den ekstremistiske gruppe, Al-Shabaab med bånd til al-Qaeda og primært bestående af unge mænd mellem 20 og 30 år tog kontrol over det, der var tilbage af organisationen. Al-Shabaab er ekstremt voldelig og brutal og menes at stå bag flere målrettede attentater på somaliere og udlændinge i Somalia siden 2003. I slutningen af juni 2006 valgte CIC Hassan Dahir Aways, der er på FN's og USA's liste over terrorister, til formand for CIC Shura Council (CIC Rådgivende Råd).

3.2.4 2006-2007: Etiopien intervenserer, UIC-nederlag og intensivering af urolighederne, dannelse af Alliance for the Liberation of Somalia, conference i Jeddah

Parallelt med udpegelsen af en overgangsregering var UIC således i fremmarch både administrativt og militært i dele af landet. I løbet af 2006 eskalerede konflikten mellem domstolene og overgangsregeringen om centralmagten i Somalia med gentagne militære sammenstød. I august 2006 blev de to parter enige om at optage fredsforhandlinger i Khartoum, Sudan, hvilket imidlertid mislykkedes. Styrkeforholdet de to parter imellem ændredes markant, da overgangsregeringen i december 2006 indledte en etiopisk støttet offensiv mod domstolene.

Offensiven førte i løbet af få dage til domstolenes (IUC) opløsning og den 29. december 2006 kunne den daværende premierminister Ghedi sammen med etiopiske tropper rykke ind i Mogadishu. UIC blev herefter fordrevet fra såvel hovedstaden som fra andre områder i det sydlige og centrale Somalia. Kampene mellem TFG, de etiopiske styrker og resterne af UIC i central- og syd-Somalia fortsatte imidlertid gennem hele

2007 med en stadig større intensitet. Hundredvis er døde i sammenstød mellem de stridende parter.

I begyndelsen af september 2007 samledes mere end 300 somaliske islamister og oppositionsledere i Asmara i Eritrea og dannede et forbund, Alliance for the Liberation of Somalia. Det erklærede formål var at fjerne den etiopisk støttede regering - ved krig eller ved diplomati.

På en senere konference i Jeddah, Saudi Arabien underskrev TFG en såkaldt forsoningsaftale, hvis formål er at samle de somaliske klaner og stabilisere situationen i landet. Aftalen blev afvist af oppositionen, der ikke var inviteret til konferencen. Den manglende invitation af oppositionen blev forsvaret med, at den kun repræsenterer en minoritet af den somaliske befolkning.

I løbet af 2007 var regeringsarbejdet næsten lammet af interne stridigheder mellem præsidenten og premierministeren, hvilket førte til premierministerens tilbagetræden i oktober 2007 og Ghedi blev efterfulgt af Nuur Hassan Hussein. Overgangsparlamentet godkendte i februar 2008 et nyt kabinet bestående af 18 ministre rekrutteret fra parlamentet og det civile samfund. Det nye kabinets arbejdsform fokuserer på forsoning, forfatningsreformer, gennemførelse af demokratiske valg og forbedring af den humanitære situation.

3.2.5 2008: Djibouti Aftalen, situationen i Mogadishu

I juni 2008 mødtes TFG og en fløj af oppositionen til fredsforhandlinger i Djibouti og efter mange forhandlinger nåede parterne til enighed og underskrev således den 18. august den såkaldte Djibouti Aftalen, som bl.a. indebar en tilbagetrækning af etiopiske tropper i begyndelsen af 2009. Forhandlingerne, faciliteret af FN og med støtte af den Afrikanske Union og IGAD, førte til en aftale mellem TFG og moderate dele af de tidligere Islamiske Domstole om at inkludere sidstnævnte i regeringen og parlamentet.

Sikkerhedssituationen i Mogadishu var fortsat meget ustabil. Alene i 2007 flygtede 700.000 mennesker fra Mogadishu og primo oktober 2008 havde ca. 160.000 mennesker følt sig presset til at forlade den somaliske hovedstad. Kampene i Mogadishu i løbet af september 2008 blev beskrevet som de værste siden februar 2007, og der meldtes om mere end hundrede dræbte og ca. 300 sårede. De to største hospitaler, Madina i syd og Keysaney i nord behandlede markant flere sårede end tidligere i nyere tid. Ifølge UNHCR havde borgerkrigen alene i de to sidste uger af september presset mindst 35.000 mennesker til at forlade deres hjem i hovedstaden. Ca. halvdelen af disse flygtede til roligere dele af Mogadishu, mens de resterende søgte beskyttelse i byen Afgoye, et område vest for Mogadishu, hvor allerede mere end 300.000 internt fordrevne på daværende tidspunkt opholdt sig.

3.2.6. 2009: Etiopisk tilbagetrækning, præsidentvalg og ny premierminister

De etiopiske tropper trak sig den 19. januar 2009 ud af Mogadishu og 11 dage senere helt ud af Somalia.

Ved valget den 31. januar 2009 blev den relativt moderate islamiske leder, Sheikh Sharif Ahmed, som tidligere var højt profileret indenfor UIC, valgt som Somalias nye præsident og den 13. februar blev Omar Abdirashid Ali Sharmarke udpeget som ny premierminister. Præsident Ahmed har opfordret oppositionen til at deltage i den nationale forsoningsproces, som er baseret på Djibouti Aftalen og er gentagne gange indgået i dialog med væbnede oppositionsgrupper, herunder Hizbul Islam. Herudover har regeringen afholdt høringer med indflydelsesrige klanledere, ældre samt islamiske gejstlige i forsøg på at udvide den nationale støtte til at stabilisere landet. Det synes at være en meget udfordrende proces, men regeringen lader til at fortsætte sine forsøg på dialog med oppositions-grupperne og samlingsregeringen synes således at være det hidtil bedste bud på en regering, der kan bygge bro over de komplekse kløfter i Somalia.

Parlamentet og kabinettet insisterer på at afholde sessioner i Mogadishu på trods af mange angreb rettet mod regeringen, og disse angreb kulminerede den 18. juni 2009, hvor landets forsvarsminister Omar Hashi Aden blev myrdet. Herudover er der kontinuerlige angreb på lufthavn, havne, præsident paladset og andre strategiske steder.

Ultimo april blev den politiske balance skubbet, idet en af præsidentens tidligere politiske rivaler, Sheikh Aweys, returnerede til Mogadishu og tilsluttede sig oppositionspartiet, Hizbul Islamiya, (i.e. Det Islamiske Parti) og han blev i maj valgt som leder af dette parti.

4. Sikkerheds- og menneskerettighedssituationen

I takt med, at urolighederne har udviklet sig til (borger-)krigslignende tilstande igen i Somalia, er sikkerhedssituationen tilsvarende forværret. Ifølge FNs fact-finding mission i januar 2008 (UNSC Report, 14. marts 2008) rapporteredes om meget voldsomme gadekampe, målrettede snigmord, vejsidebomber, snigskytter og landminer særligt i det centrale og sydlige Somalia, hvor der således ikke er reel sikkerhed noget sted.

I forbindelse med de etiopiske troppers tilbagetrækning den 13. januar 2009 var sikkerhedssituationen i Mogadishu yderst usikker og anspændt, men efter præsidentvalget den 31. januar fulgte en periode med relativ stabilitet. I maj derimod, tiltog volden igen og konflikten mellem regeringsstyrker og oprørsgrupper blev intensiveret. Denne opblussen af konflikten skal ses som en protest mod den nyindsatte præsident, som af modstandere blev beskrevet som "vestens marionettdukke". Al-Shaabab gik således primo maj ind i Mogadishu med 30 ombyggede lastbiler fuldt lastet med maskingeværer og andet tungt skyts. TFG svarede igen med at indsætte 600 tropper ved lufthavnen for at bevare kontrollen over denne. UNHCR rapporterede i juni 2009, at der dagligt blev begået krigsforbrydelser og forbrydelser mod menneskeheden fra "alle sider" i forbindelse med konflikten i Mogadishu og, at alle parter synes at have ignoreret civilbefolkningens behov for beskyttelse. UNHCR skønnede, at konflikterne alene i maj måned resulterede i 200 dræbte og over 700 sårede.

Mange mennesker flygter hver dag, både til den nordlige del af landet og til nabolande. De, som flygter er ofte personer uden et egentligt klantilhørsforhold, hvilket gør dem meget sårbare. Andre af de flygtende er sårbare af andre grunde, for eksempel fordi de tilhører minoriteter. Sikkerhedssituationen og den deraf manglende tilstedeværelse af hjælpeorganisationer i store dele af landet gør det yderst vanskeligt at nå og hjælpe disse personer.

UNHCR rapporterer, at der pr 1. september 2009 alene i flygtningelejren i Dadaab i det nordøstlige Kenya nu er 273.800 flygtninge fra Somalia. Langt størstedelen af den somaliske flygtningestrøm til Dadaab kommer fra Mogadishu. I Kenya er der i alt ca. 312.800 flygtninge fra Somalia, i Etiopien er der 45.000, i Eritrea ca 4.800, mens der er ca. 146.000 somaliske flygtninge, som har søgt tilflugt i Yemen. Antallet af internt fordrevne i Somalia har UNHCR i september 2009 estimeret til 1.550.000, hvoraf størstedelen er kvinder og børn.

4.1 Kriminalitet og terrorvirksomhed

På grund af den borgerkrigs lignende situation samt manglen på et effektivt retsvæsen og politi er kriminaliteten meget høj, om end den i en periode under UIC's kontrol var faldende i Mogadishu. Kriminalitet straffes ligeledes i meget ringe omfang (og kan heller ikke sikres straffet/kompenseret for inden for de traditionelle strukturer), og der er således reelt ofte tale om straffrihed selv for meget alvorlige lovovertrædelser. Samtidig giver dette grobund for terrorvirksomhed, og det menes, at en stor del af al-Qaedas medlemmer holder til i Somalia.

De tre største oprørsgrupper, der opererer i Somalia er henholdsvis Al-Shaabab (med tre operationelle baser i Mogadishu, i Shabelle og i Juba), Al-Muqawamah (bestående af blandede klan-grupperinger tilhørende det tidligere UIC, som betragter sig selv som loyale overfor præsidenten) samt en tredje gruppe, som er en Hawiye-baseret klan milits.

Oprørsgruppen Al-Shabaab har tilkendegivet at de råder over trænede og kampberedte udenlandske krigere og at gruppen samarbejder med Al-Qaida i forsøg på at få den somaliske regering fjernet. Som et led i denne plan hævdes det, at Al-Shabaab udøver pengeafpresning af private firmaer og rekruttere unge (og børne-) soldater. Da Al-Shabaab i maj måned tog kontrollen over byen Jowhar fik det desuden vidtrækkende konsekvenser for hele syd- og central Somalia, idet oprørsgruppen bevidst røvede UNICEF's humanitære forsyninger, udstyr og vacciner beregnet på børn og kvinder. I det første halve år af 2009 blev 6 humanitære nødhjælpsarbejdere dræbt og 7 kidnappet. I samme periode blev 6 journalister i Mogadishu dræbt, 4 af ofrene fordi de dækkede konflikten. Al-Shabaab opererer i celle-strukturer og rekrutterer ofte blandt internt fordrevne og lokker med månedslønninger på US\$ 200.

Kidnapninger finder sted i vid udstrækning og er derfor også et stort sikkerhedsproblem.

Korruption er meget udbredt og et stort problem.

4.2 Hær, politi, retsvæsen, klanbeskyttelse

En samlet somalisk hær, et politikorps og et retsvæsen er stort set ikke-eksisterende og har været det siden 1991. Beskyttelse mod overgreb er derfor i realiteten overladt til resterne af den traditionelle klanbeskyttelse – eller til en selv. I takt med den eskalierende destabilisering af situationen i det sydlige og centrale Somalia har flere og flere familier således anskaffet sig våben med henblik på beskyttelse.

- **Hær**

Stort set alle de stridende parter i landet har deres egne militser. Ifølge den fælles UK/nordiske "Fact Finding Mission report of January 2004" er der reelt tre typer militær, der opererer i Somalia, i.e. militær støttet og drevet af erhvervslivet, militær kontrolleret af krigsherrer samt "freelance" soldater.

Da TFG etableredes, så denne det som en af sine største udfordringer at danne en somalisk hær, som skulle være stor, veltrænet og veludstyret. Nogle af klanmilitserne har traditionelt støttet TFG, men efterhånden som tilliden til TFG er blevet mindre og mindre, er den militære støtte også blevet begrænset. Der rapporteres om store organisatoriske problemer indenfor TFGs militære struktur, om interne stridigheder og magtkampe blandt de øverst rangerede, og der synes ingen officielle kommandoveje at være.

Det af UIC nedsatte Supreme Council har overtalt Islamic Courts i de forskellige regioner til at bidrage med mænd og teknisk udstyr til en stor hær. Denne hær adskiller sig væsentligt fra andre militser bl.a. ved, at hver deling består af mænd fra forskellige klaner, den ledes af professionelle officerer, træning og disciplin er god, og de må ikke tygge kath. Dette sidste bevirker, at de altid er "klare" i modsætning til andre militser, hvis reaktionsevne altid afhænger af deres aktuelle kath-påvirkning.

- **Politi**

TFG har ligeledes haft planer om at danne et velfungerende, veluddannet og veludstyret politikorps. Imidlertid er planerne om politikorpsets udvikling gået lige så dårligt som dannelsen af en hær, idet politiet ikke er i stand til at yde civilbefolkningen beskyttelse. TFGs udfordringer i denne sammenhæng er dels manglen på penge, dels vanskelighederne ved at rekruttere, idet alle politifolk er mål for oprørsgrupperne og dermed i høj risiko for at blive dræbt på grund af deres (indirekte) støtte til TFG udtrykt gennem valg af profession.

Herudover har politistyrkerne generelt fremstået som ineffektive, underbetalte og korrupte. Der er desuden kontinuerlige påstande om, at TFGs styrker gør sig skyldige i arbitrære arrestationer og tilbageholdelser, voldtægter, drab, pengeafpresning og chikane.

UNDP faciliterer derfor træning og udvikling af en somalisk politistyrke i alle tre regioner af Somalia, idet den grove, organiserede kriminalitet er uforenelig med fred og regional stabilitet i Somalia.

- **Retsvæsen**

Somalia har et traditionelt retssystem, kaldet xeer, (udtales hæ·r) som bruges til at løse konflikter mellem de forskellige klaner og mellem subklaner.

Xeer består af mellem 2 og 10 ældre mænd, altid samme antal fra de to klaner, og disse er valgt af deres underklaner. De skal bevise deres duelighed, før de får fast plads i xeer. De skal kunne retspraksis, dvs. huske, hvordan tilsvarende konflikter er blevet afgjort tidligere, forhandle mellem de stridende parter, afsige domme og skabe fred. Dette sidste betegnes som deres vigtigste funktion. Selvom disse traditionelle domstole har deres rod helt tilbage i tiden før religionernes ankomst til landet, er de meget influeret af islamisk tankegang. Således vil kvinder aldrig kunne vælges som medlemmer af xeer og har ikke taleret overfor xeer. Hvis en person dømmes til at betale erstatning til en kvinde, vil størrelsen af erstatningen blive udmålt til det halve af en tilsvarende erstatning til en mand osv. Der er stadig stor respekt for xeer, specielt i de mindre samfund, og kendere af systemet spår det en fortsat lang levetid, bl.a. fordi der er mange analfabeter i landet.

Herudover blev Sharia lovgivning i april 2009 formelt implementeret som en del af somalisk lov. Al-Shaabab, derimod, arbejder i det sydlige og centrale Somalia med deres egen, markant mere yderligtgående fortolkning af Islam og har egne Sharia Domstole, ved hvilke der i år bl.a. er foretaget offentlige amputationer og steninger.

- **Klanbeskyttelse**

Manglen på centrale og lokale myndigheder til at gennemføre og implementere lovgivning indebærer, at traditionel ret, sharia og national lovgivning anvendes arbitrært.

Mulighed for klanbeskyttelse er i realiteten afgørende for den enkelte somaliers beskyttelse. Hvor den enkelte tidligere kunne regne med sin klans beskyttelse i henhold til relativt præcise traditionelle normer, har mange års og ikke mindst den sidste tids krig og uroligheder betydet, at også denne mulighed er blevet kraftigt svækket. Beskyttelse afhænger i vidt omfang af den enkelte persons konkrete baggrund, om man lever med sin klan eller ej, hvilke familieforhold, der er til hvilke klanundergrupper, hvilken position man konkret har inden for klanen, og hvor loyal man opleves. Herudover er mange klanstrukturer blevet ødelagt, ligesom komplekse klanalliancer indebærer svækkelse af den enkeltes sikkerhed.

Selv hvor traditionel ret implementeres effektivt af klanerne vil der ikke nødvendigvis være tale om effektiv beskyttelse mod krænkelse af menneskerettighederne. Således

krænker disse retssystemer og normer på mange områder den enkeltes menneskerettigheder og er eksempelvis i vidt omfang, for eksempel for kvinders og minoriteters vedkommende, stærkt diskriminerende.

4.3 Tortur og udenretlige henrettelser

Det rapporteres, at såvel politi som militær begår talrige, alvorlige overgreb og brud på menneskerettighederne.

I TFGs lovkompleks forbydes tortur. I Puntlands lovgivning forbydes tortur "unless sentenced by Islamic Sharia courts in accordance with Islamic law." Der er rapporter om brug af tortur foretaget af såvel Puntlands som Somalilands administrationer samt af diverse militser mod hinanden og mod civile. Desuden vurderer observatører, at mange tilfælde af tortur ikke rapporteres. Fængselsbetjente slår ofte de indsatte i fængsler. Der forekommer også en del udenretlige henrettelser.

4.4 Ytringsfrihed

Ytringsfriheden er lovfæstet i det af TFG vedtagne lovkompleks; men da dette aldrig er trådt i kraft, er ytringsfriheden ikke garanteret. I praksis er ytringsfriheden begrænset, der foretages selvcensur, og journalister udsættes ofte for mishandling, arrestation og fængsling. Ifølge en TFG-lov skal alle medier registreres i Informationsministeriet; men da denne lov altså ikke er trådt i kraft, finder en sådan registrering ikke sted. Kritikere anfører også, at den ville kunne medføre, at myndighederne kunne censurere medierne. Størstedelen af indbyggerne i landet har mulighed for at modtage nyheder fra udenlandske medier. For eksempel sender BBC dagligt nyheder på somali. Over hele landet opererer mange, små, lokale radiostationer. Der er ingen restriktioner i adgangen til internet.

4.5 Forsamlingsfrihed

I TFGs lovkompleks er forsamlingsfrihed ligeledes grundfæstet, men som nævnt er dette lovkompleks aldrig trådt i kraft. Sikkerhedssituationen umuliggør dog i vid udstrækning folks mulighed for at samles. Der er et generelt forbud mod demonstrationer. I Somaliland er også forsamlingsfrihed lovfæstet, men også her besværliggøres dette af sikkerhedssituationen. Politiske demonstrationer er totalt forbudt og har været det siden valgene i april 2003.

4.6 Foreningsfrihed

TFGs lovkompleks har også en bestemmelse om foreningsfrihed, men heller ikke denne er trådt i kraft. I Somalilands lovgivning er foreningsfrihed lovfæstet, og den respekteres generelt. I Puntlands lovgivning er der ligeledes lovfæstet foreningsfrihed, og dette respekteres generelt. Dog er der forbud mod alle politiske partier.

4.7 Tvangsrekruttering

Tvangsrekruttering til klanmilitser sker i form af, at de enkelte klaners ældre udskriver medlemmer af den pågældende klan til militserne, når der skønnes at være behov herfor. Mindreårige risikerer at blive tvangsudskrevet.

UIC rekrutterer gennem sine skoler og lærere, der oplyser eleverne om, at en jihad er blevet erklæret, og at de derfor er forpligtede til at tilslutte sig de islamiske styrker. UIC rekrutterer ikke bare unge, men også børn under 15 år.

TFG (tvangs)rekrutterer ikke direkte, men indirekte til såvel sin hær/milits som til sine politistyrker gennem de enkelte klaner, der stiller rekrutterede soldater/politifolk til rådighed. Der er også mindreårige blandt de personer, der eventuelt ved tvang således rekrutteres til TFGs styrker.

Der er ligeledes oplysninger om udskrivning til tvangsarbejde. Især de internt fordrevne er udsatte.

5. Særlige grupper

5.1 Særlige etniske grupper

Mere end 85 % af borgerne i Somalia deler etnisk kulturarv, religion og den nomade-påvirkede leveform. De 6-7 største klaner – se punkt 1 - er hver især fremherskende i sin del af landet.

Personer, der tilhører en anden klan end den stedligt herskende, det være sig en anden af de store klaner, en mindretalsklan eller personer helt uden klantilhørsforhold, har en meget svær tilværelse. De udelukkes effektivt fra alle regeringsinstitutioner og diskrimineres i forhold til arbejde, retssager og offentlig service som for eksempel sundhedsvæsen og undervisning, ligesom de ofte har begrænset adgang til vand. Disse mindretal udsættes også ofte for chikane, fornærmelser, nedsættende behandling, overfald, mishandling og drab. De somaliere i Mogadishu, der måtte tilhøre klaner, der ikke kontrollerer området, har næsten alle været nødsaget til at forlade Mogadishu - minoriteternes hjemegne fremstår nu som spøgelsesbydele i Mogadishu.

Ægteskab på tværs af klantilhørsforhold er ligeledes ildeset.

5.2 Somaliske kvinders situation

På trods af at kvinderne ofte er de eneste, der har indtægtsgivende arbejde og dermed brødføder familierne i Somalia, har de megen lille magt og indflydelse i samfundet. Der er en overvældende patriarkalsk kultur i landet. Polygami er lovligt og meget almindeligt, mens polyandri er ulovligt og ikke praktiseres.

Der er kun ganske få kvindelige repræsentanter i parlamenter og regeringer i såvel syd som nord, men der har de senere år været en tendens til, at kvinde-grupper i dele af Somalia er begyndt at kæmpe for ligeret for kvinder og for kvinders aktive deltagelse i politik. Herudover var kvinde-grupperne meget aktivt deltagende i fred- og forsoningsprocessen mellem IUC og TFG.

5.2.1 Diskrimination i retssystemet

TFG-lovkomplekset samt Somalilands grundlov forbyder kønsdiskrimination, som imidlertid finder sted i udbredt omfang, idet kvinders rettigheder på ingen måde respekteres. Vold mod - og mishandling af kvinder er meget udbredt og foregår i praksis strafrit, herunder også hustruvold, som nærmest er generelt accepteret.

Både inden for sharia-retssystemet og ifølge traditionel retsopfattelse har mænd ret til at træffe, udøve og håndhæve afgørelser i familiekonflikter.

Døtre kan arve; men arver kun halvdelen af, hvad en søn arver. Blodhævn, dvs. drab kompenseres – når den dræbte er en kvinde – kun med halvdelen af det beløb, der skal kompenseres med ved drab på en mand.

Enker har ifølge traditionen pligt til at gifte sig med sin afdøde ægtefælles (ældste) bror. Nægter hun at gøre dette, har den "forsmåede" bror ret til at dræbe hende.

5.2.2 Seksuelle overgreb og risiko for kidnapning

Voldtægt finder ofte sted. Politi og militsmedlemmer voldtager ofte kvinder - sommetider i form af massevoldtægt - og voldtægt sker ofte i konflikter mellem klaner. Der er forbud mod voldtægt i diverse lovgivninger; men disse har ingen virkning. I hele 2006 blev der tilsyneladende ikke ført en eneste voldtægtssag ved domstolene på trods af, at voldtægt ved siden af drab formentlig er den mest udbredte forbrydelse i Somalia.

Der er rapporter om, at somaliske kvinder og piger i flygtningelejre i f.eks. Kenya i vidt omfang bliver udsat for voldtægt, der begås både af somaliske banditter, der illegalt krydser grænsen, og af kenyanske sikkerhedstropper og politi. Ligeledes er sikkerhedssituationen for de internt fordrevne kvinder i Somalia generelt meget dårlig og voldtægter er hyppigt forekomne indenfor flygtningelejrene, hvorfor kvinder i det nordlige Somalia, der er flygtet fra kampe og beskydninger i Mogadishu, ønsker at vende tilbage til Mogadishu i forsøg på at minimere seksuelle overgreb.

Kvinder og børn, der har været udsat for seksuelle overgreb, er stigmatiserede i det somaliske samfund og vil ofte møde et krav fra deres familier om, at de skal gifte sig med gerningsmanden, da de ingen chance har for at blive gift med andre. Ifølge traditionel stammet er gerningsmændene forpligtede til at gifte sig med deres ofre. Kvinder, der nægter at gifte sig med deres gerningsmænd, risikerer udstødelse fra deres klan. Gifte kvinder, der voldtages, risikerer, at deres mænd insisterer på skilsmisse. Der rapporteres om, at gerningsmænd voldtager deres ofre for på denne måde at sikre sig ægteskab med dem.

I visse områder af landet kan det være forbundet med stor risiko for overgreb og kidnapning, hvis kvinder færdes alene udendørs.

5.2.3 Omskæring (FGM)

Kvindelig omskæring finder sted i vidt omfang. Det skønnes, at 98 % af alle somaliske kvinder er omskåret. Traditionelt er den form for omskæring, der praktiseres i Somalia, den såkaldte infibulation, altså den mest indgribende og amputerende form for omskæring. I Somaliland er kvindelig omskæring forbudt ifølge straffeloven, men praktiseres fortsat i vid udstrækning, og dette retsforfølges ikke. I Puntland er kvindelig omskæring forbudt i visse nordøstlige dele af landet; men også der bliver forbuddet ikke håndhævet. FN og NGOer har gjort et stort arbejde for at oplyse befolkningen om de fysiske og psykiske skader, der følger af omskæring; men der er ingen pålidelige rapporter om resultatet af disse oplysningskampagner. Et ukendt, men stort antal kvinder dør hvert år som følge af omskæring.

5.2.4 Prostitution

Prostitution er ulovligt, men finder sted i vidt omfang. Selv om det både er ulovligt og også traditionelt kulturelt er forbudt, rapporteres og retsforfølges det ikke.

5.3 Homoseksuelle

Der er meget få tilgængelige oplysninger om homoseksuelle og deres situation i Somalia. TFG-lovkomplekset forbyder diskriminering p.g.a seksuelt tilhørsforhold/ overbevisning. Dette har dog aldrig vundet anerkendelse generelt. Homoseksualitet var ifølge den gamle straffelov – dvs. før 1991 - ulovlig, og homoseksualitet anses stadig for at være ulovligt. Samleje mellem to personer af samme køn kan straffes med fængsel i op til 3 år. Endvidere kan politiovervågning etableres for at forebygge gentagelsestilfælde. Anden form for seksuel omgang med personer af samme køn kan straffes med fængsel i op til 2 år. International Lesbian and Gay Association (ILGA) udtalte i 1999, at man mente, disse bestemmelser ikke fandt anvendelse overfor lesbiske, idet den indiske lovgivning, som lå til grund for denne lovgivning, ikke kriminaliserede det at være lesbisk. Imidlertid blev et lesbisk par dømt til døden og henrettet i 2001. Den eneste sammenslutning for homoseksuelle, der ses omtalt er Qaniisiinta Soomaa-liyeed (Queer Somalis). Også indenfor familien ses der skævt til homoseksuelle, og de presses ofte til selvmord.

5.4 Børn

Børnedødeligheden i Somalia er nu den højeste i verden: 132 børn ud af 1000 dør som babyer, dvs. før de fylder 1 år, og ca. 225 dør før de fylder 5 år

Det vurderes, at ca. 21 % af alle børn i Somalia går i skole. Ca. 15 % af alle piger og ca. 27 % af alle drenge går i skole, altså betydelig færre piger end drenge. De fleste får dog kun få års skolegang, sjældent mere end til 5. klasse, og kun 10 % af de børn, der starter i skole, tager afslutningseksamen fra "secondary school", dvs. efter 12 års skolegang. Forældrene skal sædvanligvis betale skoleafgift for, at børnene kan gå i skole. Alle skoler mangler bøger og andet materiale, og lærerne er meget dårligt uddannede. Der er en del muslimske skoler med lærere fra udlandet. Disse skoler er billigere end de øvrige, og de giver forholdsvis god basisundervisning, men er meget konservative. Der findes dog også

andre skoler, for eksempel har "Save The Children" etableret nomadeskoler, dvs. skoler, som følger med, når børn i nomadekulturer flytter fra sted til sted.

Kun ca. 10 % af alle lærere er kvinder, og det menes, at denne mangel på rollemodeller også er medvirkende til, at piger generelt får dårligere skolegang end drenge.

Det vurderes, at ca. 25 % af befolkningen kan læse og skrive.

Helt fra tiden før 1991 har der været forbud mod børnearbejde i Somalia. Imidlertid er børnearbejde et stort problem. Børnene ansættes som regel ikke med egentlige arbejds-kontrakter, men arbejder i landbrug, som kvæghyrder og i husholdninger. Ifølge en undersøgelse foretaget af UNICEF i perioden 1999-2003 arbejdede 32 % af alle børn i alderen 5 til 14 år, fordelt på 29 % af alle drenge og 36 % af alle piger. Imidlertid skønnes det, at det reelle tal er højere, hvilket skyldes dels dårlige muligheder for uddannelse, dels dårlige økonomiske forhold.

Børneprostitution finder også sted. Da dette fænomen er kulturelt forbudt, bliver det ikke anmeldt eller registreret, og antallet er derfor svært at opgøre. Der rapporteres om mange børn, der sendes til Djibouti, Malawi og Tanzania med henblik på børneprostitution. Generelt vurderes det, at "trafficking" af børn er et meget stort problem. Der er rapporteret om et stigende antal børn, der smugles ud af landet til familie eller venner for at arbejde eller tigge og sende penge tilbage til familien i hjemlandet.

Børnesoldater er også et stort problem. Der er rapporter om, at drenge helt ned til 14-15 års alderen rekrutteres og deltager i militæraktioner. I lovgivningen gældende før 1991 var der forbud mod børnesoldater, men denne bestemmelse blev ikke gentaget i TFGs lovkompleks.

Der er ingen tilgængelige rapporter om vold mod børn og misbrug af børn. Somalilands regering og den midlertidige overgangsregering har ratificeret FN's Konvention om Børns Rettigheder, men da ingen af disse regeringer er internationalt anerkendt, er det uvist, hvor stor udbredelse kendskabet til konventionen har nået.

Mange unge, specielt piger, bliver tvunget ind i ægteskab uden selv at have nogen indflydelse på det. Tvungen graviditet er også meget udbredt. Tidligere var graviditet uden for ægteskab et næsten ukendt fænomen, men nu, hvor mange unge piger, presset af den håbløse situation, tager til større byer og ernærer sig ved prostitution, er uønskede børn blevet mere almindelige.

Voldtægt af unge piger inden for familien er også et meget stort problem. Da det betegnes som et familieproblem, anmeldes sådanne forhold ikke, de bliver sjældent registreret, og omfanget er derfor ukendt. Det vurderes imidlertid, at 17 % af alle piger bliver udsat for voldtægt fra familiemedlemmers side, mens tallet i flygtningelejre er ca. 33 %. Da tilfældene ikke registreres, modtager de unge piger ingen hjælp.

Der er ingen særlige ungdomsfængsler eller særlige procedurer, der følges, når børn eller unge retsforfølges. Der er eksempler på, at selv ganske unge idømmes hårde straffe, som de afsoner i fængsler sammen med ældre kriminelle.

Der er en fortsat relativt udbredt tradition for, at forældre kan anbringe "problembørn" (på grund af disciplinære problemer) i fængsel som et led i opdragelsen. Børnene placeres i sådanne tilfælde også sammen med kriminelle. UNICEF og UNDP har påbegyndt et projekt, hvor der ydes juridisk bistand til disse børn og hvor man søger at få så mange som muligt løsladt.

5.5 Kristne, andre ikke-muslimske minoriteter og konvertitter

Religionsfrihed er ikke lovfæstet, og der er en del begrænsninger i muligheden for at udøve sin religion. I TFG-lovgivning betegnes islam som den nationale religion. I Somaliland, Puntland og visse mindre "myndighedsområder" fastslås islam som værende den officielle religion i deres område. I Puntland er kun Shafi'iyyah – en moderat islamisk doktrin – lovlig og følges af størstedelen af indbyggerne. Sunni-muslimer udgør langt størstedelen af befolkningen, og disse ser med mistro på alle andre muslimer.

Det formentlig meget lille kristne mindretal samt andre ikke-muslimske menigheder holder meget lav profil og udsættes jævnlige for chikane. Ifølge de fleste observatører er det umuligt at leve et normalt liv, hvis man tilhører et religiøst mindretal. Skal man praktisere sin tro må dette ske i det skjulte. Ellers risikerer man forfølgelse.

At missionere for nogen anden religion end islam er forbudt ved lov i Puntland og Somaliland og forhindres effektivt også i resten af landet. Internationale kristne hjælpeorganisationer kan arbejde i landet uden problemer i relation til religion, hvis de undlader at missionere. Der er dog eksempler på, at hjælpesendinger er blevet ødelagt, udelukkende fordi de angav at være fra en kirkeorganisation.

I det omfang konvertering overhovedet finder sted, vil den pågældende konvertit være i alvorlig risiko for at blive dræbt.

5.6 Menneskerettighedsorganisationer

Om end mange organisationer har trukket sig ud af landet eller formindsket deres tilstedeværelse, er både lokale og internationale menneskerettighedsorganisationer eller grupper fortsat repræsenteret i Somalia. Disse kan generelt arbejde uden restriktioner og kan offentliggøre deres undersøgelser og rapporter, men er på grund af det seneste års generelle forværring af sikkerhedssituationen ofte ikke i stand til at undersøge forholdene. "Myndighederne" er til en vis grad samarbejdsvillige, afhængig af deres tilhørsforhold. Af internationale organisationer kan nævnes Røde Kors, CARE og Red Barnet. Af lokale grupper kan nævnes Dr. Ismael Jumale Human Rights Centre (DIJHRC) i Mogadishu, Isha Baidoa Human Rights Organization, som opererer i Bay og Bokal regionerne, KISIMA i Kismayo, Somali Journalist Network i Mogadishu samt Centre for Research and Dialogue i Mogadishu. DIJHRC har foretaget ganske effektive undersøgelser af brud på menneskerettighederne i Mogadishu-området og monitoring, ligesom de har protesteret mod behandlingen af fanger ved Sharia-domstolene.

Danmark har ingen ambassade/konsulat i landet og de danske repræsentationer i andre lande i regionen har ikke mulighed for at følge konflikten i detaljer.

6. Sundhed og sygdom

Ud over mange års krig har Somalia også været plaget af tørke og oversvømmelser. Endvidere var Somalia det land uden for Asien, der blev hårdest ramt af tsunamien i december 2004. Disse naturkatastrofer har blandt andet medført hungersnød. Mindst 20 % af befolkningen er underernærede.

FN's organisation for Fødevarer og Landbrug (FAO) estimerede i august 2008, at 3.2 mio. somaliere har behov for humanitær bistand, hvilket er en stigning på 77% siden januar 2008. Denne nedslående udvikling skal ses som en konsekvens af flere faktorer, herunder bl.a. manglende nedbør og det heraf følgende ringe høstudbytte, stigende inflation, den fortsatte konflikt og den massive fordrivelse.

Mangel på adgang til vand er et stort problem. Under 30 % af befolkningen har adgang til rent drikkevand. De største dødsårsager er malaria, diarré og luftvejssygdomme. Mange kvinder dør i forbindelse med fødsler, ca. 1600 pr. 100.000 fødsler, hvilket er det tredjestørste antal i verden. Desuden dør mange af kolera og mæslinger, bl.a. fordi det er svært at gennemføre vaccinationskampagner i nomadebefolkningen. Polio er ligeledes en sygdom, der hvert år kræver mange ofre.

Adgangen til hospitaler og sundhedsvæsen er særdeles utilstrækkelig. Mange klinikker blev bestjålet under krigen, sundhedspersonalet flygtede, sundhedsvæsenet blev nedprioriteret, og ingen ressourcer blev tilført. Det vurderes, at ca. halvdelen af befolkningen end ikke har adgang til den mest elementære sygdomsforebyggelse og helbredelse. Der findes nogle få, dyre private hospitaler og klinikker i landet, men for størstedelen af befolkningen er disse ikke reelle behandlingsmuligheder. Behandling af psykiske sygdomme er stort set ikke-eksisterende, idet der kun findes ét offentligt behandlingssted i landet for psykiske sygdomme.

7. UNHCRs anbefalinger vedrørende beskyttelse og udsendelse til Somalia

UNHCR udstedte i januar 2004 en anbefaling om, at alle asylansøgere fra det sydlige og centrale Somalia skulle meddeles beskyttelse, enten i form af anerkendelse som konventionsflygtninge eller komplementær beskyttelse. Denne anbefaling blev gentaget af UNHCR i november 2005:

“UNHCR underlines that an internal flight alternative is not applicable in Somalia, as no effective protection can be expected to be available to a person in an area of the country, from where he/she does not originate. In this re-

gard, considerations based on the prevailing clan system are of crucial importance.

6. Therefore, international protection should not be denied on the basis of the internal flight alternative. Such a denial would effectively condemn the persons in question in a form of internal displacement, which brings along a high risk of denial of basic human rights and violation of socio-economic rights, exacerbating the already high levels of poverty and instability for both the individual and the community. It is especially important to note the likely weakened position of the women, children, elderly and physically and/or mentally disabled, whose overall exploitative circumstances could be expected to increase.

7. UNHCR considers that asylum-seekers originating from southern and central Somalia are in need of international protection and, excepting exclusion grounds, should be granted, if not refugee status, then complementary forms of protection.

8. Correspondingly, UNHCR re-iterates its call upon all governments to refrain from any forced returns to southern and central Somalia until further notice.

9. As regards forced returns to northern Somalia, while some returns are possible under certain conditions, notably where there are clan links within the area of return and effective clan protection, large-scale involuntary returns should be avoided. Persons not originating from northern Somalia should not be forcibly returned there."

UNHCR fraråder fortsat udsendelse til Somalia pga. situationen og nu ikke kun til visse dele af landet, men til hele landet. UNHCR tilråder desuden, at disse somaliere meddeles en form for komplementær beskyttelse.

8. Dansk asylpraksis

8.1 Flygtningenævnets praksis

Efter at oprørere i begyndelsen af 1991 tvang den somaliske præsident på flugt, modtog Flygtningenævnet en række oplysninger om forholdene i Somalia, hvoraf det fremgik, at det måtte anses for ganske uafklaret, hvem der kontrollerede landet eller dele heraf. På denne baggrund påbegyndte Flygtningenævnet i april 1991 en praksis, hvorefter asylansøgere fra alle dele af Somalia blev anerkendt som de facto-flygtninge og i de allerfleste tilfælde meddelt opholdstilladelse i medfør af udlændingelovens § 7, stk. 2. Nævnet fandt således, at det på baggrund af den usikre og uafklarede situation i Somalia ikke burde kræves, at asylansøgerne vendte tilbage dertil. Nogle blev anerkendt som konventionsflygtninge og blev meddelt opholdstilladelse efter udlændingelovens § 7, stk. 1.

Denne praksis fortsatte uændret indtil 1996. På dette tidspunkt var indtrådt en relativ stabilitet i de to nordlige regioner, Somaliland og Puntland, og Flygtningenævnet ændrede praksis for så vidt angår asylansøgere fra disse områder. Herefter er der kun blevet meddelt asyl til ansøgere fra denne gruppe, såfremt de hver især kunne påvise en

velbegrundet risiko for individuel og konkret betinget forfølgelse i den region. Er dette ikke tilfældet meddeles afslag på asyl. Med hensyn til asylansøgere, der kom fra det centrale og sydlige Somalia, fortsatte Flygtningenævnet som udgangspunkt med at give asyl til alle indtil 2002.

Med ophævelsen af de facto-begrebet pr. 1. juli 2002 ændredes Flygtningenævnets praksis i somaliasager markant. De uklare magt- og beskyttelsesforhold, der hersker som følge af de generelt kaotiske og lovløse forhold i Somalia, anses ikke længere for at være tilstrækkelige – det vil sige alvorlige nok - til i sig selv at begrunde asyl. Derimod lægger Flygtningenævnet stor vægt på, at den enkelte ansøger skal være i en risiko for konkret og individuel forfølgelse, der ikke stammer fra de generelle forhold.

Der er sket en markant reduktion i antallet af asylansøgere fra Somalia siden 2001, hvor 519 somaliske statsborgere blev registreret som asylsøgere i Danmark. Tallene har siden været: 495 (2002), 174 (2003), 82 (2004), 54 (2005), 35 (2006) og 11 i 2007. Udlændingesservices anerkendelsesprocent er i samme periode faldet fra 98% i 2001 til 17% i 2006. Dette svarer til, at 603 asylansøgere fra Somalia fik asyl i 2001, 646 i 2002; 131 i 2003; 49 i 2004; 16 i 2005, 14 i 2006 og 7 (samtlige disse 7 var ophævelse af bortfaldssager) i 2007.

Blandt de relativt få, der er blevet meddelt asyl gennem de senere år, synes der at være en klar tendens i Flygtningenævnet til ikke at anerkende ansøgere fra Somalia som "konventionsflygtninge" efter Udlændingelovens § 7, stk. 1, men i stedet at meddele såkaldt beskyttelsesstatus og opholdstilladelse i henhold til § 7, stk. 2.

I de allerfleste sager, hvor der blev meddelt asyl, har der været tale om personer, der tilhørte en anden end hjemegnens dominerende klan. I to sager, hvor der skete anerkendelse som konventionsstatus, tilhørte ansøgerne Reer Hamar klanen. Deres nærmeste familiemedlemmer var blevet dræbt af dominerende klaner, og ansøgerne udsat for individuelle overgreb.

I flere afgørelser, hvor der er meddelt asyl, er der desuden blevet lagt vægt på, at der var tale om enlige kvinder, og i nogle tilfælde var der også risiko for gidseltagning ved hjemsendelse. I en af sagerne begrundedes opholdstilladelsen med ansøgerens tilhørsforhold til en minoritetsklan. På grund af dette tilhørsforhold var ansøgerens ægtefælle, to børn og svigerdatter blevet slået ihjel. I den anden sag var ansøgerens første asylland Yemen, hvor hun opholdt sig i en periode på 9 år, hvorefter hun udrejste til Danmark. Da de yemenitiske myndigheder nægtede at give ansøgeren indrejsetilladelse, blev hun tildelt opholdstilladelse i Danmark. Den tredje sag omhandlede en mindreårig kvinde på 16 år, der blev tildelt B-status på baggrund af, at hun havde opholdt sig i Yemen, siden hun var fem år gammel, ikke talte somalisk, ikke havde familienetværk eller andet netværk i Somalia. I den fjerde sag var ansøger to gange blevet voldtaget af en militsleder, hun havde ikke noget klan-tilhørsforhold, og det eneste familiemedlem, hun havde tilbage, var hendes mormoder. I yderligere en sag var der tale om en enlig kvinde uden netværk. En afgørelse fra 2006 drejede sig om en kvinde, der var flygtet, fordi en meget magtfuld person havde ønsket at gifte sig med hende, og da

hun nægtede, og en kusines mand havde prøvet at beskytte hende, havde den magtfulde mand skudt og såret kusinens mand. Nævnet fandt, at det faktum, at ansøger var enlig kvinde uden netværk, ikke i sig selv kunne begrunde asyl, men da man vurderede, at hun ville være i risiko ved en eventuel tilbagevenden til hjemlandet, meddeltes hun opholdstilladelse i henhold til § 7, stk. 2.

I en anden sag fra 2006 blev der anerkendt B-status til en ansøger, hvis far var konverteret til kristendom. Da visse stærkt religiøse familiemedlemmer fandt ud af det, mistænkte de hele ansøgers familie for at have konverteret og dræbte alle, der var til stede i huset. Ansøger var det eneste overlevende familiemedlem. Nævnet vurderede, at han ville være i fare for forfølgelse ved en eventuel tilbagevenden.

I 2007 behandlede Flygtningenævnet i alt 30 sager, som vedrørte somaliske asylansøgere. Heraf var der 10 spontansager, 18 bortfaldssager, 1 inddragelsessag og 1 udsendelsessag. Nævnets afgørelser i de 10 spontansager var alle stadfæstelser og i bortfaldssagerne var der 11 stadfæstelser og 7 omgørelser. Herudover blev inddragelsessagen omgjort og udsendelsessagen blev stadfæstet.

I en af bortfaldssagerne var en mindreårig pige blev sendt på genopdragelse hos sin mormor i Somalia, idet pigens herboende mor var af den opfattelse, at pigen var kommet i dårligt selskab i Danmark. Flygtningenævnet lagde imidlertid vægt på, at pigen havde haft hovedparten af sin opvækst i Danmark, talte dansk, havde gået i dansk skole både før og efter opholdet i Somalia, og at opholdet i hjemlandet skete mod hendes vilje. Som følge heraf ansås hendes opholdstilladelse efter § 7 stk. 2 ikke at være bortfaldet.

En anden bortfaldssag vedrørte en 18-årig dreng, som kom til Danmark som 4-årig og dengang blev meddelt tidsubegrænset ophold. I 2002 udrejste han af Danmark og opholdt sig i Kenya indtil 2006, hvorefter han atter indrejste i Danmark efter at være blevet tilbageholdt i Kenya som følge af ulovligt ophold. Flygtningenævnet lagde til grund, at drengen ikke havde taget ophold i Somalia og vurderede, at drengen ikke havde opnået beskyttelse i tredjelandet, i.e. Kenya, hvorfor Flygtningenævnet ikke fandt grundlag for at lade hans opholdstilladelse i Danmark ophøre.

I en tredje bortfaldssag lagde Flygtningenævnet til grund, at en pige med sin far rejste til Somalia for at besøge sin alvorligt syge mormor og efterfølgende blev efterladt i Somalia, da faderen hemmeligt rejste tilbage til Danmark efter at have anbragt datteren hos en onkel og frataget hende sine rejsedokumenter. Pigen udrejste så snart, det var hende muligt og Flygtningenævnet fandt efterfølgende ikke, at hendes opholdstilladelse efter § 7 stk. 2 skulle anses som bortfaldet.

På trods af UNHCR's anbefalinger fra 2004 og 2005 giver Udlændingesservice og Flygtningenævnet fortsat afslag på opholdstilladelse i størstedelen af sagerne vedrørende somaliske statsborgere, hvoraf de allerfleste kommer fra de sydlige og centrale dele. Således var der pr 1. oktober 2008 i Danmark 45 afviste somaliske asylansøgere og heraf stammede de 32 fra forskellige bydele i Mogadishu og 9 fra det øvrige sydlige og centrale Somalia. Ligeledes i strid med UNHCRs henstillinger er der i en lang række sager givet afslag på asyl med henvisning til internt flugt alternativ. Typisk har næv-

net henvist til, at ansøgerne kunne tage ophold i områder, hvor deres klan udgjorde en majoritet, og de havde overlevelsesmuligheder. Flygtningenævnet har således givet afslag i en del sager vedrørende enlige kvinder uden netværk i Somalia, eller hvor kvinderne er i konflikt med eller uden kontakt til ægtefællen. Hertil kommer fire sager, hvor det primære asylmotiv er problemer forbundet med blandet ægteskab. En stor del af afslagene er også meddelt i sager, som omhandler specifik forfølgelse p.g.a. klan-tilhørsforhold, hvor ansøger tilhører en minoritetsklan eller ubeskyttet subklan og således forfølges og udsættes for vilkårlige overfald og røverier. Ligeledes problematiserer som tvangsrekruttering til klan-militsen, interne konflikter i større klaner eller klan-fejder i flygtningelejre nævnes i mange af de sager, hvor der meddeles afslag på asyl.

I en stor del af de afslag, som blev meddelt i 2007 til somaliske asylansøgere, henviser Flygtningenævnet til de generelt vanskelige og kaotiske forhold i Somalia og meget vanskelige forhold i Mogadishu, men vurderer i samtlige disse sager, at ansøgeren ikke vil være i en konkret og individuel risiko for forfølgelse eller blive udsat for umenneskelig behandling.

I 2009 er der pr 1. november ikke blevet meddelt asyl til somaliske statsborgere. Flygtningenævnet har behandlet 6 sager, heraf tre spontansager, to bortfaldssager og en udsendelsessag.

I den ene bortfaldssag var der tale om en somalier, som udrejste af Danmark og tog ophold i England i 8 år. Som asylmotiv henviste ansøger til ikke at have været i Somalia siden han var seks år gammel, ikke at have nære familiemedlemmer i hjemlandet, ikke at kunne skrive/læse somali, og i øvrigt frygtede forfølgelse i hjemlandet som følge af en i Danmark idømt fængselsstraf. Nævnet fandt ikke, at ansøger ville være i risiko ved en tilbagevenden og henviste til, at de generelle forhold i Somalia ikke på nuværende tidspunkt i sig selv begrunder opholdstilladelse efter udl § 7. I den anden sag udrejste den pågældende fra Danmark og tog ophold i Somalia/Etiopien i ca 15 år grundet sin mors alvorlige sygdom.

De tre spontansager omhandlede ansøgere fra Mogadishu og Nævnet henviser i alle tre afslag til, at de generelt meget vanskelige forhold i Somalia ikke i sig selv kan begrunde asyl. I den første sag påberåbte ansøger sig den generelle situation i Somalia som sit asylmotiv. I de to andre sager var der tale om en ældre kvinde og dennes mindreårige grandniece, hvis mor var blevet voldtaget, bortført og efterfølgende forsvundet, den ældre kvindes ægtefællen dræbt i 1998 og sønnen dræbt umiddelbart inden ansøgerne udrejste af Somalia. Flygtningenævnet udtalte, at hverken ansøgers høje alder/enlig mindreårig pige, den ældre kvindes helbredforhold, manglende mandlige familiemedlemmer i Somalia eller den generelt vanskelige sikkerhedsmæssige situation i Somalia i sig selv kunne begrunde asyl.

I Sverige har ny svensk Højesteretsdom (Mål nr UM 8628-08 af 6. oktober 2009) netop defineret situationen i Mogadishu som værende en "væbnet konflikt" og i den aktuelle sag fandt man ikke, at der eksisterede et internt flugtalternativ for ansøger, hvorfor denne blev meddelt en opholdstilladelse i Sverige.

8.2 Udsendelse

Pr. 31. oktober 2009 var der 46 somaliske statsborgere i udsendelsesposition i Danmark ifølge oplysninger fra Rigspolitiets Udlændingeafdeling. UNHCR fraråder fortsat udsendelse til Somalia p.g.a. situationen og nu ikke kun til visse dele af landet, men hele landet. UNHCR tilråder desuden, at disse somaliere meddeles en form for komplementær beskyttelse.

9. Vigtigste kilder

Amnesty International Annual Report 2007

U.S. Department of State, International Religious Freedom Report 2008

U.S. Department of State, Country Report on Human Rights Practices 2007

UK Home Office Country Report of 21 July 2009

UN Security Council report of 2 October 2009

UDI LandInfo

Save the Children diverse artikler

UNHCR diverse position papers

CIA World Fact book

Internal Displacement Monitoring Centre, Window of opportunity for addressing one of the world's worst internal displacement crises, 2 October 2006

IRIN, diverse artikler

Freedom House Freedom in the World 2008

Legal Affairs Elder Council

www.leksikon.org, Somalia

wikipedia Somalia

Udenrigsministeriet, Landefakta

Rigspolitiets Udlændingeafdeling